

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 351/2023-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara prerokoval námietku zaujatosti podanú zúčastnenou osobou – predsedom Súdnej rady Slovenskej republiky proti sudcom IV. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky Miroslavovi Durišovi a Ladislavovi Duditšovi v konaní vedenom Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. IV. ÚS 221/2023 a takto

r o z h o d o l :

1. Sudca IV. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky a jeho predseda Miroslav Duriš **nie je vylúčený** z konania a rozhodovania vo veci vedenej Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. IV. ÚS 221/2023.

2. Sudca IV. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky Ladislav Duditš **nie je vylúčený** z výkonu sudcovskej funkcie vo veci vedenej Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. IV. ÚS 221/2023.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Námietka zaujatosti a skutkový stav

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 221/2023-50 z 26. apríla 2023 prijal podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], doručенú mu 3. marca 2023, ktorou sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na slobodu prejavu a na slobodné rozširovanie informácií podľa čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 3 ústavy a práva na slobodu prejavu a slobodu rozširovania informácií podľa čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozhodnutím Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) č. k. 32 D 16/2021-79 z 27. októbra 2022 v časti výroku I (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).

2. Podaním doručením ústavnému súdu 12. mája 2023 (elektronické podanie doručené 15. mája 2023) vzniesla zúčastnená osoba – predseda Súdnej rady Slovenskej republiky Ján Mazák (ďalej aj „zúčastnená osoba“ alebo „predseda súdnej rady“) námietku zaujatosti proti sudcom IV. senátu ústavného súdu Miroslavovi Durišovi a Ladislavovi Duditšovi z týchto dôvodov:

2.1. Po prvé jeho dôvodné pochybnosti o nezaujatosti predsedu IV. senátu Miroslava Duriša vyplývajú z toho, že prezident republiky Andrej Kiska odmietol dvakrát (v roku 2014 a 2017) vymenovať Miroslava Duriša za sudcu ústavného súdu a vymenoval ho nie z vlastnej vôle, ale len z dôvodu účinkov nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 575/2016, ktorý obsahoval príkaz vymenovať sudcov ústavného súdu zo siedmich kandidátov. Prezident Andrej Kiska tento nález označil ako svojvoľný, plný formálnych chýb a prejav pohrdania ústavou. Považuje ho za jeden z najhorších v histórii. Jeho význam videl iba v tom, že bude slúžiť ako výstraha budúcim generáciám. Predseda súdnej rady uviedol, že v konaní o vymenovanie Miroslava Duriša za sudcu ústavného súdu v celom rozsahu zastupoval prezidenta Slovenskej republiky a je autorom oboch jeho rozhodnutí, ktorými ho nevymenoval za sudcu ústavného súdu. Súčasne ho zastupoval v konaní pred ústavným súdom v konaní o ústavnej sťažnosti Miroslava Duriša; tento ústavný spor trval viac ako tri roky. Dlhotrvalý spor o vymenovanie za sudcu ústavného súdu, dôvody nevymenovania Miroslava Duriša za sudcu tohto súdu dávajú náležitý skutkový základ pre tvrdenie, že jeho vzťah k predsedovi súdnej rady ako zúčastnenej osobe v prítomnom konaní nemôže byť zbavený dôvodnej pochybnosti o schopnosti konať a rozhodovať bez negatívnych pocitov a nestranne.

2.2. Za citovania § 54 ods. 1 zákona o ústavnom súde predseda súdnej rady tvrdil, že „*ústavný súd je pri plnení povinnosti (zrejme povinný?, pozn.) riadiť sa poradím, v akom mu boli doručené návrhy na začatie konania (ústavné sťažnosti) zastúpený v tomto prípade sudcom spravodajcom sudcom Ladislavom Duditšom*“. Podľa predsedu súdnej rady splnenie tejto povinnosti má jedinú výnimku. Naliehavosť ústavnej sťažnosti oproti iným ústavným sťažnostiam, ktoré boli doručené a pridelené sudcovi spravodajcovi skôr než ústavná sťažnosť v prítomnom konaní. O tejto výnimke sa formálne nerozhoduje, avšak sudca spravodajca ju musí vysvetliť, napríklad aj v konaní o jeho nezaujatosti, ktoré začína týmto podaním. Ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ] bola doručená 3. marca 2023 a bola prijatá na ďalšie konanie 26. apríla 2023, hoci v oddelení sudcu spravodajcu je viacero ústavných sťažností, ktoré boli doručené skôr než 3. marca 2023. Dôkaz: výpis z registratúry Kancelárie ústavného súdu o ústavných sťažnostiach pridelených sudcovi spravodajcovi Ladislavovi Duditšovi. Z obsahu ústavnej sťažnosti [REDAKOVANÉ] je zjavné, že nemohla byť považovaná za naliehavú, čo potvrdzuje judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“). V tejto judikatúre sa za naliehavé veci považujú najmä pracovnoprávne spory či spory z práva sociálneho zabezpečenia, prípady obmedzenia osobnej slobody, rozhodnutia týkajúce sa osobného statusu sťažovateľa či spôsobilosti na právne úkony, prípady zdravotníckej starostlivosti a osobitne veci, kde je osoba nevyliciteľne chorá alebo má krátku predpokladanú dĺžku života, prípady starších osôb alebo starostlivosti o deti, prípady tvrdeného policajného násillia alebo právo na vzdelanie. Zvýhodnenie ústavnej sťažnosti tohto sťažovateľa bez zákonom uznaného dôvodu jej naliehavosti je podľa predsedu súdnej rady v rozpore s čl. 12 ods. 2 ústavy. Vzhľadom na to, že ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ] zjavne nie je podľa predsedu súdnej rady naliehavá, vzniká dôvodná pochybnosť o nestrannosti sudcu spravodajcu. Zvýhodnenie tejto sťažnosti v rozpore s čl. 12 ods. 2 ústavy totiž zakladá dôvodnú pochybnosť o tom, či tu neexistuje jeho vzťah k sťažovateľovi.

2.3. Lehota podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde je podľa zúčastnenej osoby zachovaná. Výzva sudcu spravodajcu bola doručená Kancelárii Súdnej rady Slovenskej republiky 2. mája 2023, avšak bez uznesenia o prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, takže bolo nevyhnutné zisťovať, či vo veci konal a rozhodoval ako predseda senátu Miroslav Duriš.

2.4. Z dôvodov uvedených pod bodom 2.1. a 2.2. predseda súdnej rady ako zúčastnená osoba navrhuje, aby príslušný senát ústavného súdu rozhodol, že sudcovia ústavného súdu Miroslav Duriš a Ladislav Duditš sú vylúčení z konania a rozhodovania veci sp. zn. IV. ÚS 221/2023.

3. Predseda IV. senátu ústavného súdu a sudca ústavného súdu Miroslav Duriš, opakujúc dôvody námietky zaujatosti vznesenej zúčastnenou osobou, sa k tejto námietke v súlade § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyjadril takto:

3.1. Takmer všetky tvrdenia zúčastnenej osoby o dlhotrvajúcom ústavnom spore medzi ním (a ďalšími osobami) a prezidentom sú pravdivé, až na to, že nedisponuje informáciami, z koho vôle ho v tom čase prezident za sudcu ústavného súdu nevymenoval a následne z koho vôle za sudcu ústavného súdu nakoniec z pomedzi viacerých kandidátov vymenoval práve jeho. K tvrdeniam zúčastnenej osoby by sa v tejto argumentačnej časti mohol objektívne preto vyjadriť zrejme len sám pán prezident, ktorého prejav vôle zúčastnená osoba vo svojej námietke parafrázuje. Navyše uviedol, že v tom čase pod zúčastnenou osobou priloženou prílohou, ktorá mu bola doručená, bol podpísaný pán prezident, a nie zúčastnená osoba, a až do tohto momentu, keď pán terajší predseda súdnej rady uviedol svoje autorstvo k tomuto dokumentu, toto z ničoho priamo nevyplývalo, a teda zakladalo len vzťah prezidenta (nie zúčastnenej osoby) k jeho osobe (t. j. k osobe sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša, pozn.).

3.2. Tiež uviedol, že je pravdou, že ústavný súd rozhodoval vo veci vedenej ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 575/2016, ale ešte predtým rozhodoval aj vo veci vedenej ústavným súdom (v inom senáte) pod sp. zn. III. ÚS 571/2014, pričom v obidvoch konštatoval porušenie základných práv na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy rozhodnutiami prezidenta o nevymenovaní za sudcu ústavného súdu (jeho a jeho spolukandidátov zvolených Národnou radou Slovenskej republiky).

3.3. Je tiež pravdou, že prezidenta zastupoval v obidvoch konaniach pred ústavným súdom ■■■■■ ■■■■■, vtedajší poradca pána prezidenta, ktorého v spomínaných konaniach pred ústavným súdom týkajúcich sa (aj) jeho osoby považoval za profesionála, ktorému prezident zveril svoje zastupovanie pred ústavným súdom. Uvedené konanie (druhé v poradí) bolo ukončené v decembri roku 2014 (v roku 2014 bolo ukončené prvé konanie, druhé bolo ukončené v roku 2017, pozn.), to je pred viac ako deviatimi rokmi (resp. pred šiestimi rokmi, pozn.), keď bol z vôle pána prezidenta nakoniec za sudcu ústavného súdu vymenovaný a od menovania vykonáva svoju funkciu v súlade so znením sľubu zloženým do rúk prezidenta podľa čl. 134 ods. 4 ústavy.

3.4. Z uvedených dôvodov sudca ústavného súdu Miroslav Duriš považuje námietku zúčastnenej osoby vo vzťahu k svojej osobe po takom čase skôr za prekvapivú ako opodstatnenú a len dodáva, že subjektívne sa vo vzťahu k zúčastnenej osobe v tomto konaní z dôvodu svojho profesionálneho prístupu k výkonu funkcie sudcu ústavného súdu necíti zaujatý, pretože v tomto kontexte ho úprimne povediac ani nenapadlo, že dávne okolnosti jeho nevymenovania a následného vymenovania za sudcu ústavného súdu budú niekedy predmetom námietok jeho zaujatosti.

3.5. Ďalej uviedol, že už zo svojho profesijného postavenia je mu však známe, že nestačí, ak sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku).

Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k stranám, k ich zástupcom, resp. k osobám zúčastneným na konaní. Podľa ESĽP musí byť ustálené, či existujú zistiteľné skutočnosti, ktoré môžu vzbudzovať pochybnosti o nestrannosti sudcov, a v tomto zmysle môže mať aj zdanie určitú dôležitosť, pretože „v stávke“ je dôvera, ktorú musia súdy v spoločnosti vzbudzovať, nehovoriac o dôvere samotných účastníkov konania (Daktaras v. Litva, sťažnosť č. 42095/98, rozsudok z 10. 10. 2000, bod 32). Posúdenie dôvodov námietky zúčastnenej osoby vo vzťahu k svojej osobe v kontexte už uvedeného vyjadrenia a ostatných okolností ponecháva preto plne na úvahe a rozhodnutí príslušného námietkového senátu ústavného súdu.

4. Sudca IV. senátu ústavného súdu a sudca spravodajca vo veci sp. zn. IV. ÚS 221/2023 Ladislav Duditš vo svojom vyjadrení k námietke zaujatosti vyjadril názor, že na obsah námietky zaujatosti sa v plnom rozsahu vzťahuje zákonný text druhej vety § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde. Predloženie návrhu na predbežné prerokovanie veci na zasadnutie senátu je procesným postupom, ktorý bez ďalšieho nezakladá dôvod na vylúčenie sudcu. Prijatie ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je iba jedným z procesných úkonov, ktoré prichádzajú do úvahy v procese prerokovania návrhu na začatie konania, ktorý sa končí uznesením o odmietnutí návrhu, nálezom alebo iným rozhodnutím. Pre úplnosť uviedol, že nemá žiaden pomer k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe ani k zástupcovi sťažovateľa.

5. Pokynom predsedu ústavného súdu z 24. mája 2023 bolo oznámenie pridelené do senátu I. ÚS (ďalej aj „námietkový senát“) na ďalší postup podľa čl. IV bodu 1 písm. a) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2023 do 31. decembra 2023 (ďalej len „rozvrh práce“) v zmysle § 51 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde [čl. IV bodu 1 písm. a) rozvrhu práce].

II.

Relevantná právna úprava a recentná judikatúra

6. Podľa § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Dôvodom na vylúčenie sudcu ústavného súdu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu ústavného súdu v konaní o prerokúvanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach na ústavnom súde.

7. Podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde účastník konania má právo vzniesť námietku zaujatosti voči sudcom ústavného súdu, ktorí majú jeho vec prerokovať a rozhodnúť. Námietku zaujatosti je účastník konania povinný vzniesť do desiatich dní odo dňa, keď sa dozvedel o dôvodoch vylúčenia. Účastník konania je povinný uviesť, kedy sa dozvedel o dôvodoch vylúčenia. Námietku zaujatosti musí účastník konania odôvodniť. Sudca ústavného súdu, proti ktorému námietka smeruje, je povinný sa k námietke zaujatosti vyjadriť. Na opakované námietky zaujatosti podané proti tomu istému sudcovi ústavného súdu z toho istého dôvodu ústavný súd neprihliadne, ak už o predchádzajúcej rovnakej námietke zaujatosti rozhodol.

8. Podľa § 51 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v senáte ústavného súdu, o vylúčení sudcu ústavného súdu rozhoduje iný senát ústavného súdu určený rozvrhom práce.

9. Podľa čl. IV bodu 1 písm. a) rozvrhu práce o vylúčení sudcu pri rozhodovaní v senáte podľa § 51 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde rozhoduje prvý senát, ak ide o sudcov štvrtého senátu.

10. Nestrannosť sudcu v konkrétnom konaní znamená prejednávane a rozhodovanie veci len na základe objektívne zistených skutočností a na základe práva, bez predsudkov, bez pomeru (pozitívneho alebo negatívneho) k predmetu sporu, účastníkom konania, ich zástupcom alebo k iným zúčastneným osobám a bez akéhokoľvek ovplyvnenia, „*sine ira et studio*“. Poskytnutie súdnej ochrany nestranným sudcom tvorí podstatu spravodlivej súdnej ochrany.

11. Ústavný súd zdôrazňuje, že požiadavka nestrannosti sudcu sa dotýka samej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Nestrannosť znamená absenciu zaujatosti či predsudku, znamená, že sudca nemá žiaden osobný záujem na výsledku konania (porov. Barak, A. *Judge in a Democracy*. Princeton University Press, 2008. s. 101 a nasl.), resp. nevzniká navonok legitímny dojem, že by takýto záujem mohol mať. Rozhodovanie sudcom, ktorý nie je nestranný, nie je len popretím rovnosti účastníkov konania, ale ide svojím spôsobom aj o rozhodovanie vo vlastnej veci (*nemo iudex in causa sua*; porov. bod 5 uznesenia Najvyššieho správneho súdu Českej republiky z 11. 6. 2010, čj. Nao 46/2010-78; dostupné na www.nssoud.cz) a vôbec o popretie zmyslu súdnictva a práva.

12. Nestrannosť má stránku subjektívnu a stránku objektívnu, a tie sú overované rovnomennými testami. Európsky súd pre ľudské práva zdôrazňuje význam nestrannosti sudcu pre dôveru verejnosti v súdnictvo, a to jednak vo všeobecnosti (porov. rozsudok Olujić proti Chorvátsku z 5. 2. 2005, sťažnosť č. 22330/05, bod 57), ale osobitne pri objektívnom teste (porov. rozsudok Kinský proti Českej republike z 9. 2. 2012, sťažnosť č. 42856/06, bod 87).

13. Pokiaľ ide o subjektívny test, nestrannosť sudcu sa musí predpokladať, pokiaľ nie je preukázaný opak (pozri rozsudok Wettstein proti Švajčiarsku z 21. 12. 2000, sťažnosť č. 33958/96, bod 43). Vo vzťahu k objektívnemu testu musí byť posúdené, či, odhliadnuc od správania sudcu, existujú zistiteľné skutočnosti, ktoré môžu vyvolávať pochybnosti o nestrannosti sudcu. Rozhodujúce pritom je, či takéto obavy môžu byť objektívne odôvodnené (tamtiež, bod 44).

14. Nestrannosť je vo vnímaní ESLP absenciou zaujatosti či predsudku vo veci, pričom nestrannosť môže byť overovaná už spomenutým subjektívnym a objektívnym testom. Východiskom je subjektívny test, v ktorom sa zisťuje osobné presvedčenie, postoj sudcu, resp. jeho záujem v prerokúvanej veci. Osobná nestrannosť sudcu sa predpokladá, kým sa nepreukáže opak. Takýmto „*opakom*“ môže byť sudcom prejavene nepriateľstvo, neznášanlivosť alebo ak si napríklad sudca z osobných dôvodov vyhradí prerokovanie veci pre seba. Požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom, ktorý je náročný z hľadiska preukazovania. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti. Tu je dôležitá perspektíva nestranného pozorovateľa a relevantné je aj zdanie (ne)strannosti. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („*Justice must not only be done, it must also be seen to be done*“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k stranám, k ich

zástupcom, resp. k osobám zúčastneným na konaní. Podľa ESLP musí byť ustálené, či existujú zistiteľné skutočnosti, ktoré môžu vzbudzovať pochybnosti o nestrannosti sudcov, a v tomto zmysle môže mať aj zdanie určitú dôležitosť, pretože „*v stávke*“ je dôvera, ktorú musia súdy v spoločnosti vzbudzovať, nehovoriac o dôvere samotných účastníkov konania (Daktaras v. Litva, sťažnosť č. 42095/98, rozsudok z 10. 10. 2000, bod 32). Ústavný súd dodáva, že súčasne s dôverou, na ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti ašpirovať, je cez ňu „*v hre*“ aj autorita súdnych rozhodnutí.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

15. Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilégiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému a jeho riadneho fungovania.

16. Vzhľadom na dikciu § 50 ods. 1 zákona o ústavnom súde („účastník konania má právo vzniesť námietku zaujatosti voči sudcom ústavného súdu“) sa námietkový senát musel v prvom rade vysporiadať s otázkou aktívnej návrhovej legitimácie zúčastnenej osoby. Zákon výslovne legitimuje na podanie námietky zaujatosti sudcu ústavného súdu iba účastníka konania. Od účastníka konania zákon dôsledne odlišuje zúčastnenú osobu (t. j. ostatných účastníkov „napadnutého“ konania pred orgánom verejnej moci a v niektorých konaniach aj ďalšie subjekty – (§ 33 *in fine* zákona o ústavnom súde), z čoho by sa na prvý pohľad dal vyvodiť úmysel zákonodarcu neumožniť tejto kategórii subjektov konania napadnúť nedostatok nestrannosti sudcu ústavného súdu. Vzhľadom na štandardný predmet konaní pred ústavným súdom (základné právo navrhovateľa, nie iného subjektu) je takýto prístup zákonodarcu logický a správny. Pretože rozhodnutím ústavného súdu napr. pri procesnom úspechu sťažovateľa môže byť potenciálne dotknuté aj právne postavenie zúčastnenej osoby, ktorá po opätovnom prejednaní pôvodnej veci môže zaznamenať odlišný, dokonca opačný výsledok konania, potom pri zohľadnení skutočnosti, že prípadný pomer sudcu ústavného súdu k zúčastnenej osobe je dôvodom na vylúčenie sudcu, je pre zachovanie „rovnosti zbrani“ potrebné umožniť aj zúčastnenej osobe napadnúť „opačnú“ zaujatosť sudcu ústavného súdu. Právo na nestranného sudcu ústavného súdu (a s tým spojená možnosť namietat jeho zaujatosť) preto patrí aj zúčastnenej osobe (k tomu Macejková, I., Bárány, E., Baricová, J., Fiačan, I., Holländer, P., Svák, J. a kolektív. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2020. s. 290 a 291).

III.1. K námietke zaujatosti vznesenej proti sudcovi ústavného súdu a predsedovi IV. senátu ústavného súdu Miroslavovi Durišovi

17. Podstatou námietky zaujatosti proti sudcovi ústavného súdu a predsedovi IV. senátu ústavného súdu Miroslavovi Durišovi má byť tvrdená dôvodná pochybnosť o schopnosti konať a rozhodovať bez negatívnych pocitov a nestranne pre jeho dvojnásobné nevymenovanie do funkcie ústavného sudcu prezidentom Andrejom Kiskom, pričom v konaní o vymenovanie Miroslava Duriša za sudcu ústavného súdu predseda súdnej rady v celom rozsahu zastupoval prezidenta Slovenskej republiky a je autorom oboch jeho rozhodnutí, ktorými ho prezident nevymenoval za sudcu ústavného súdu.

18. Vychádzajúc z obsahu námietky zúčastnenej osoby (bod 2.1. tohto uznesenia) a vyjadrenia sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša (body 3.1. až 3.4. tohto uznesenia), aplikujúc detailnejší pohľad na potenciálnu nestrannosť sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša a uvedený subjektívny a objektívny test, námietkový senát konštatuje, že vec v prvom rade nevykazuje explicitnosť a intenzitu zaujatosti, ktorá by spadala pod subjektívny test. Námietkový senát nepovažuje za preukázané, že by sudca ústavného súdu Miroslav Duriš v minulosti či v súčasnosti prejavoval voči predsedovi súdnej rady negatívne osobnostné alebo profesijné naladenie a námietka zaujatosti tak zostáva v rovine domnienky, keď v konečnom dôsledku Miroslav Duriš prezidentom Andrejom Kiskom za sudcu ústavného súdu vymenovaný bol a pohnútky pána prezidenta pri tomto vymenovaní nemôžu hrať rozhodujúcu rolu.

18.1. Rozhodujúca nemôže byť ani skutočnosť, že predseda súdnej rady v konaní o vymenovanie Miroslava Duriša za sudcu ústavného súdu v celom rozsahu zastupoval prezidenta republiky a je autorom oboch jeho rozhodnutí, ktorými ho nevymenoval za sudcu ústavného súdu, ani to, že v konaniach sp. zn. III. ÚS 571/2014 (poverenie na zastupovanie pred ústavným súdom z 18. februára 2015) a sp. zn. I. ÚS 575/2016 (poverenie na zastupovanie pred ústavným súdom zo 16. septembra 2016) zastupoval prezidenta Andreja Kisku ako poverený zástupca a pripravoval pre neho písomné podklady. Poverený zástupca totiž nikdy nekoná sám za seba, ale koná za svojho klienta (mandanta), t. j. v jeho mene. V zmysle inštitútu procesného zastúpenia ide o tzv. priame zastúpenie, z ktorého vznikajú práva a povinnosti priamo zastúpenému. Procesný úkon (ktorým rozhodnutie a zastupovanie v konaní nesporne je) v zastúpení je *de facto* úkonom, ktorý uskutočňuje zástupca, avšak *de iure* ide o úkon zastúpeného účastníka konania (osoby zúčastnenej na konaní), resp. o úkon urobený v jeho mene (§ 89 až § 92 Civilného sporového poriadku v spojení s § 62 zákona o ústavnom súde) a nie je tomu inak ani pri zastúpení podľa predpisov hmotného práva (napr. § 22 až § 33 Občianskeho zákonníka).

19. Nestotožňovať splnomocneného či povereného zástupcu s osobou zastúpeného pritom patrí medzi základné piliere profesijnej etiky právnikov. Vo vyspelejšej a uvedomelejšej spoločnosti je nevyhnutné trvať na tom, aby tento postulát formoval akési všeobecné východisko justičných reálií, ktoré budú generácie právnikov pestovať na prospech a úžitok kultivovanej právnickej komunity. Nie je samozrejme vylúčené, že v prípade vážnych sporov môže život priniesť rozostrenie jasnej hranice medzi týmito pozíciami. V takom prípade je však nutné dôsledne vyžadovať, aby výnimka zo všeobecného pravidla bola podopretá takou jasnou a konkrétnou argumentáciou, ktorá námietkovému senátu umožní adresné identifikovanie subjektívneho splynutia negatívnych prejavov voči namietanej osobe u zástupcu a zastúpeného. A to aj v takom prípade, ak sa testujú objektívne kritériá nestrannosti (tzv. teória zdania). Inak povedané, samotná skutočnosť, že niekto zastupoval v akomkoľvek konaní svojho klienta a konal v jeho mene proti inej osobe, nemôže *ipso facto* vo všeobecnosti stačiť na spochybnenie nestrannosti pri rozhodovaní tejto osoby v budúcnosti. Aby bolo možné vôbec o spochybnení uvažovať (a spochybnenie schopnosti sudcu objektívne konať a rozhodovať), je nutné predstaviť takú presvedčivú argumentáciu, ktorá napríklad so zreteľom na povahu a charakter sporu, konkrétne prejavy zástupcu či inej osoby v pôvodnom konaní, intenzitu, príkrosť či čas trvania týchto prejavov a pod. umožní tieto okolnosti reálne (nie hypoteticky) posúdiť. V prejednávanej veci námietkový senát tieto skutočnosti neidentifikoval.

20. Zo žiadnych skutočností známych ústavnému súdu nevyplýva a netvrdí to ani samotná zúčastnená osoba vo svojej námietke, že by predseda súdnej rady pri príležitosti zastupovania prezidenta Andreja Kisku prezentoval vo svojom mene (nie v mene zastúpeného) vo vzťahu k Miroslavovi Durišovi také skutočnosti, ktoré by u objektívneho pozorovateľa mohli navodiť minimálne rozumné pochybnosti, že tento nebude schopný v konaní o ústavnej sťažnosti sťažovateľa „*konať a rozhodovať bez negatívnych pocitov a nestranne*“.

21. Súčasne je ďalej potrebné zdôrazniť ďalší zásadný dôvod, prečo nie je možné uznať námietkovú argumentáciu zúčastnenej osoby v predloženom znení ako dostatočne kvalifikovanú pre spochybnenie nestrannosti sudcu ústavného súdu. Zákon o ústavnom súde totiž v referenčných ustanoveniach viaže dôvody vylúčenia na pochybnosti o nezaujatosti sudcu. Tie však môžu byť nielen v negatívnej, ale aj v pozitívnej konotácii. Ak by tak v konaní pred ústavným súdom bol účastníkom konania prezident Slovenskej republiky, žiadny zo sudcov ústavného súdu, ktorých vymenoval práve tento prezident, by zrejme neprešiel testom nestrannosti (t. j. nejaval by sa ako nestranný), pretože by u objektívneho pozorovateľa zákonite musel vyvolávať dojem, že sudca musí byť prezidentovi „vd'ačný“. Takéto nazeranie na otázku kritérií nezaujatosti sudcov ústavného súdu sa tak zdá až ako absurdné, osobitne vo vzťahu k Miroslavovi Durišovi, ktorého prezident Andrej Kiska do funkcie sudcu ústavného súdu nakoniec vymenoval (t. j. podľa už uvedenej logiky by mal dôvod sa na neho „hnevať“ a súčasne mu byť aj „vd'ačný“).

21.1. Tieto okolnosti nemôžu mať na sudcu ústavného súdu za akýchkoľvek okolností žiadny vplyv. Bezpodmienečne musí patriť do osobnostnej výbavy každého jedného zo sudcov (nielen sudcov ústavného súdu) schopnosť podobné fragmenty mozaiky vplyvov na jeho vlastné rozhodovanie vylúčiť. U každého zo sudcov je tak potrebné vychádzať z elementárneho vyvrátiteľného predpokladu, že je taká výrazná osobnosť (akú od neho aj spoločnosť právom očakáva), ktorá si s takýmito nástrahami profesionálne poradí, až kým v námietkovom konaní nie je preukázaný prípadný opak. V prejednávanom prípade sa to však u sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša nestalo.

22. K už uvedenému námietkovému senátu neostáva iné ako konštatovať, že vzťah medzi zastupovaním prezidenta Andreja Kisku predsedom súdnej rady, ako aj jeho vyhláseniami a názormi uvedenými v námietke zaujatosti a výkonom funkcie sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša je príliš teoretický, resp. abstraktný na to, aby založil pochybnosť o jeho nestrannosti v prerokováanej veci IV. ÚS 221/2023, a to nielen zo subjektívneho, ale aj z objektívneho hľadiska.

23. Pri skúmaní nestrannosti (subjektívny a objektívny test nestrannosti) sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša tak podľa námietkového senátu nateraz neexistuje zistiteľná skutočnosť, ktorá odôvodňuje vznik subjektívnej alebo objektívnej pochybnosti o zaujatosti sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša vo veci vedenej ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 221/2023. Podľa námietkového senátu ani z pohľadu nestranného pozorovateľa sa nemôže dôvodne javiť, že sudca ústavného súdu Miroslav Duriš má pomer k účastníkom konania alebo ich zástupcom pred ústavným súdom alebo k zúčastnenej osobe alebo pomer k veci prejednáwanej ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 221/2023. Nemožno pritom celkom opomenúť ani časové hľadisko, keďže uplatnená námietka zaujatosti sa týka okolností, ktoré sa udiali približne v období od júla 2014 do decembra 2017.

24. Námietskový senát ústavného súdu je preto presvedčený, že vnímanie nestrannosti sudcov ústavného súdu v predmetnej veciach IV. ÚS 221/2023 si nevyžaduje vylúčenie sudcu ústavného súdu Miroslava Duriša z konania a rozhodovania v veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 221/2023, a preto rozhodol o jeho nevylúčení (bod 1 výroku tohto uznesenia).

III.2. K námietke zaujatosti vznesenej proti sudcovi IV. senátu ústavného súdu Ladislavovi Duditšovi

25. Podstatu námietky proti sudcovi IV. senátu ústavného súdu Ladislavovi Duditšovi založil predseda súdnej rady na tvrdení, že ako sudca spravodajca uprednostnil vybavovanie vecí, ktorú nemožno považovať za naliehavú, pred vecami, ktoré mu boli pridelené skôr.

26. Z obsahu a charakteru dôvodu, na základe ktorého sa zúčastnená osoba domáha vylúčenia sudcu IV. senátu ústavného súdu Ladislava Duditša z konania a rozhodovania v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 221/2023, nesporne vyplýva, že táto sa týka výlučne doterajšieho jeho postupu ako sudcu spravodajcu a tým aj postupu IV. senátu ústavného súdu v označenom konaní (námietka proti postupu v súvislosti s predbežným prerokovaním), ktorú zákon normuje negatívne a tento dôvod je zo zákona vylúčený. Preto námietskový senát bez potreby jeho podrobnejšej analýzy rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku 2 tohto uznesenia.

27. Ústavný súd iba dodáva, že v zmysle § 49 ods. 1 druhej vety zákona o ústavnom súde normovanie postupu sudcu ústavného súdu v konaní o prejednávanej veci ako okolnosti nepredstavujúcej dôvodu vylúčenia sudcu je úplne logické a spravodlivé. Obdobná právna úprava je prítomná aj v konaniach pred všeobecnými súdmi (§ 49 ods. 3 Civilného sporového poriadku). Súčasťou práva účastníka konania na nestranný súd nie je právo na „vyhovujúci“ procesný postup súdu ani právo na „vyhovujúce“ rozhodnutie súdu. Samotný postup sudcu vo veci (hoc aj priečiaci sa predstavám účastníkov konania) preto nie je bez ďalšieho skutočnosťou, ktorá by zakladala absenciu jeho nestrannosti.

28. Iba na okraj námietskový senát ústavného súdu poznamenáva, že uplatňovanie rozhodovacej praxe, na základe ktorej by boli sudcovia ústavného súdu vylučovaní z výkonu sudcovskej funkcie z dôvodu procesného postupu alebo rozhodovania, by mohlo v konečnom dôsledku viesť k znefunkčneniu ústavného súdu, a tým aj súdnej ochrany ústavnosti v Slovenskej republike. V nadväznosti na uvedené námietskový senát zároveň nad rámec tohto rozhodnutia považuje za žiaduce tiež zdôrazniť, že obsah a charakter dôvodu uplatneného zúčastnenou osobou proti sudcovi IV. senátu ústavného súdu Ladislavovi Duditšovi nielen *ex lege* neumožňuje, aby ústavný súd na jeho základe vylúčil dotknutého sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí pre zaujatosť, ale zároveň aj vylučuje, aby k námietke zúčastnenej osoby zaujímal vecný postoj, keďže v tomto konaní nemôže nahradzovať či reparovať činnosť toho rozhodovacieho telesa, ktorému bola ústavná sťažnosť sťažovateľa v súlade s platným rozvrhom práce pridelená (m. m. II. ÚS 62/2017).

29. Námietkovému senátu ústavného súdu nedá pritom v závere aspoň nespomenúť, že posúdenie naliehavosti vecí prináleží ústavnému súdu, nie účastníkovi konania ani zúčastnenej osobe. Svedčí o tom formulácia § 54 ods. 1 zákona o ústavnom súde, podľa ktorej sa ústavný súd „nemusí riadiť poradiť“, v akom mu boli návrhy na začatie konania doručené, ak vec „považuje za naliehavú“. O výsledku posúdenia naliehavosti vecí nevydáva ústavný súd žiadne formálne rozhodnutie a zo žiadneho ustanovenia zákona o ústavnom súde ani iného právneho predpisu nevyplýva, že by

sudca spravodajca bol povinný svoj postup vysvetliť. Naliehavosť veci sa posudzuje s ohľadom na okolnosti každého individuálneho prípadu. Dôležitý je charakter a predmet prerokúvanej veci, ako aj implikácia dôsledkov rozhodnutia ústavného súdu na fungovanie ústavného systému či ochranu základných práv a slobôd. V prípade ústavných sťažností napríklad okrem statusu sťažovateľa to môže byť i charakter namietaného porušenia jeho základných práv a slobôd a závažnosť následkov, ktoré sú s namietaným porušením základných práv a slobôd sťažovateľa spojené, v danom prípade disciplinárne rozhodnutie najvyššieho správneho súdu o zamietnutí návrhu sťažovateľa na vyslovenie neplatnosti jeho napomenutia predsedom súdnej rady.

29.1. To, že zúčastnená osoba za demonštratívneho vymenúvania konaní, ktoré považuje za naliehavé ESLP, pričom disciplinárne konania ona sama za naliehavé nepovažuje, ešte nemôže znamenať, že by sa namietaný sudca mal dopustiť porušenia čl. 12 ods. 2 ústavy, t. j. diskriminácie zúčastnenej osoby, alebo že by prijatím veci na ďalšie konanie voči nej alebo voči sťažovateľovi mal prejavovať nejaký „vzťah“. Zúženie posudzovania naliehavosti konaní pred ústavným súdom výlučne na kritériá ESLP zo strany zúčastnenej osoby nemá žiadnu oporu v ústave či zákone o ústavnom súde a nezohľadňuje všetky osobitosti konania pred ústavným súdom, ktoré sú súčasťou manažmentu pridelených vecí a smerujú k plynulému a efektívnemu vybavovaniu vecí sudcom spravodajcom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu